

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH  
STUDIÍ, O. P. S.,  ESKÉ BUD  JOVICE**

**BAKALÁ  SKÁ PRÁCE**

Diskriminací a pozitivní diskriminací aspekty při  
realizaci základních lidských práv

**Autor práce:** Pavlína Mašková, DiS.  
**Studijní obor:** Bezpečnostní právní věda  
**Forma studia:** Kombinovaná  
**Vedoucí práce:** Mgr. et Bc. Josef Kříha  
**Katedra:** Právní obor a bezpečnostních studií

**2013**

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. et Bc. Křížovi za cenné rady,  
připomínky a metodické vedení bakalářské práce. Děkuji též PhDr. Lence Havelkové,  
Ph.D. za přínosné vedení bakalářských seminářů.

## ABSTRAKT

MAŠKOVÁ, P. *Diskriminace a pozitivní diskriminace aspekty při realizaci základních lidských práv: bakalářská práce.* České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2013. 54 s. Vedoucí práce: Mgr. et Bc. Josef Kříha.

**Klíčová slova:** Antidiskriminace zákon, diskriminace, Evropská unie, legislativa, Organizace spojených národů, Rada Evropy, Ústava ČR, základní lidská práva.

Bakalářská práce ve své úvodní premisi teoretickým způsobem vymezuje základní východiska a pojmosloví zkoumané problematiky obohacené o historický exkurs vývoje lidských práv. Pozornost je věnována legislativnímu zakotvení základních lidských práv a svobod v České republice v dokumentech jako je Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod a v neposlední řadě Antidiskriminace zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Ve druhé části jsou objasněna rámcová východiska, právní aspekty diskriminace a ochrany základních lidských práv, jejich vývoj po II. světové válce z pohledu mezinárodního společenství, především Organizace spojených národů se základním dokumentem Všeobecná deklarace lidských práv. Dále je to Rada Evropy se svými dokumenty Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod. Jako poslední je Evropská unie a její Listina základních lidských práv Evropské unie. Závěrečná část práce je věnována otázce, proč Evropská unie praktikuje ochranu lidských práv, když dříve jejího vzniku nebyla ochrana lidských práv, ale ekonomická spolupráce a vytvoření jednotného vnitřního trhu, dále komparaci systému ochrany lidských práv v Evropě tak, jak ji zajišťuje Rada Evropy prostřednictvím svého dokumentu Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod. A jak ji zajišťuje Evropská unie prostřednictvím dokumentu Listiny základních lidských práv Evropské unie.

## **ABSTRACT**

MAŠKOVÁ, P. *Discriminatory and positively discriminatory aspects in the provision of basic human rights: Bachelor thesis.* eské Bud jovice : The College of European and Regional Studies, 2013. 54 p. Supervisor : Mgr. et Bc. Josef K íha.

**Key words:** : Anti-discrimination law, discrimination, the European Union, legislation, the United Nations, the Council of Europe, the Constitution of the Czech Republic, fundamental human rights.

The aim of the Bachelor thesis clarify in its initial premise by the theoretical way the basic approach and terminology issues enriched with the historical overview of human rights. Attention is paid to the legislative documents where the fundamental rights are enshrined. Such as the Constitution of the Czech Republic, The Universal Declaration of Human Rights and last but not least the anti – discrimination act. NO. 198/2009 c. This law is describing the equal treatment and legal protections against discrimination in certain laws, as amended. In the sub – section part of the bachelor thesis are legal aspects of discrimination and the protection of fundamental human rights as well as their development after the Second World War according to Universal Declaration of Human Rights (document of United Nations). Further the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms which is an international treaty to protect human rights and fundamental freedoms in Europe. The Convention was drafted by the Council of Europe after Second World War in response to a call issued by Europeans from all walks of life who had gathered at the Hague Congress. Final Part of the thesis is focusing on the question why European Union is practicing the protection of human rights although the reason for its creation was to create a single market and economic cooperation. The European Convention is still the only international human rights agreement providing such a high degree of individual protection.

## **OBSAH**

<b>ÚVOD</b> .....	<b>8</b>
<b>1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE</b> .....	<b>10</b>
<b>2 ZÁKLADNÍ LIDSKÁ PRÁVA</b> .....	<b>11</b>
2.1 Vývoj lidských práv .....	13
2.2 Historický exkurz do tematiky ne/rovnosti .....	15
2.3 Právo a hodnoty .....	16
<b>3 DISKRIMINACE</b> .....	<b>18</b>
3.1 Vymezení základních pojmů v oblasti diskriminace .....	19
3.2 Historický vývoj diskriminačních důvodů .....	21
3.3 Důvody vzniku diskriminace .....	22
3.4 Diskriminační a pozitivní diskriminační aspekty při realizaci základních lidských práv .....	23
3.5 Současné metody boje proti diskriminaci .....	25
<b>4 LEGISLATIVNÍ ZAKOTVENÍ ZÁKLADNÍCH LIDSKÝCH PRÁV A SVOBOD V ČR</b> .....	<b>28</b>
4.1 Ústava ČR .....	28
4.2 Listina základních práv a svobod.....	30
4.3 Antidiskriminační zákon .....	31
<b>5 OCHRANA LIDSKÝCH PRÁV NA MEZINÁRODNÍ ÚROVNI</b> .....	<b>34</b>
5.1 Organizace spojených národů .....	34
5.1.1 Všeobecná deklarace lidských práv .....	34
5.2 Rada Evropy.....	35
5.2.1 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod.....	36
5.3 Evropská unie.....	38
5.3.1 Listina základních práv EU .....	39
5.4 Komparace dokumentů ochrany základních lidských práv, vycházejících z Úmluvy a Listiny základních práv v EU .....	42
<b>ZÁVĚR</b> .....	<b>45</b>

<b>SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJ</b> .....	<b>46</b>
<b>SEZNAM P ÍLOH</b> .....	<b>49</b>
<b>SEZNAM ZKRATEK</b> .....	<b>50</b>

# ÚVOD

Problém diskriminace a porušování lidských práv je velmi aktuálním, celosvětovým a často diskutovaným tématem.

Volba daného tématu má vztah k oboru, který studuji, jedná se o bezpečnostní právní ochranu veřejné správy, je zabezpečována Vysokou školou evropských a regionálních studií, o. p. s. Tato problematika úzce souvisí s mojí profesí. Jako sociální pracovník hájím zájmy a potřeby svých klientů, včetně jejich základních lidských práv. Dodržování těchto práv je pro jedince a jeho život nepostradatelnou součástí života. Každý má právo zvolit si své kamarády, bydliště, koníčky, svůj způsob života. Ale ne vždy je vše ideální a dle představ. Problém pocítí jedinec v době, kdy mu nikdo druhý za něj jeho práva porušovat. Lidská práva nemají žádný univerzální rozměr. Porušováním lidských práv dochází k diskriminaci jednotlivců nebo skupin. Diskriminovaná osoba se může cítit méně cenná, může být zranitelná. Porušováním těchto práv dochází k narušení lidské důstojnosti, omezování lidské svobody.<sup>1</sup>

V České republice jsou základní lidská práva a svobody zakotveny v Ústavě ČR, v Listině základních práv a svobod, která je součástí Ústavy ČR a v mezinárodních úmlouvách. Neexistuje obecně akceptovaný katalog lidských práv a diskriminace, je těžké se shodnout na společné interpretaci těchto práv. Týkají se různých oblastí, ve kterých nemá jedinec podléhat státu, ale zároveň musí respektovat zákony. Lidská práva jsou univerzální, platná pro všechny, jsou nezczizitelná, nedají se odebrat. Dodržování základních práv je podmínkou spokojeného života.<sup>2</sup>

Práce je rozdělena do těchto částí. První teoretická hlavní část je věnována analýze problematiky porušování základních lidských práv, uvedení legislativního rámce a druhů diskriminace dle antidiskriminačního práva EU v různých oblastech. Druhá dílčí část je zaměřena na současnou právní úpravu ochrany lidských práv z pohledu Organizace spojených národů (dále jen „OSN“), vycházející z dokumentu Všeobecná deklarace lidských práv (dále jen „Deklarace“), Rady Evropy z dokumentu Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod (dále jen „Úmluva“) a EU

---

<sup>1</sup> *Diskriminace. Manuál pro pracovníky institucí.* [online]. Praha : Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, 2006. [cit. 2013-04-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.poradna-prava.cz/folder05/diskriminace.pdf>>.

<sup>2</sup> *Rovnost a diskriminace.* Praha, 2007. s. 177-179.



vycházející z dokumentu Listina základních práv EU. Závěr bakalářské práce je v novém komparativním kontextu srovnání dokumentů ochrany základních lidských práv týkajících se Rady Evropy z dokumentu Úmluva a EU vycházející z dokumentu Listina základních práv EU.

Cílem této práce je také vytvořit ucelený teoretický pohled rozsáhlé současné právní úpravy, týkající se základních lidských práv a diskriminace v českém i evropském regionu.

# 1 CÍL A METODIKA BAKALÁ SKÉ PRÁCE

Hlavním cílem bakalá ské práce je teoretickou formou rámcového vhledu analyzovat právní aspekty fenoménu základních lidských práv a diskriminace, zmapovat jejich historický vývoj. Uvést sou asnou právní úpravu z pohledu mezinárodních dokument EU, vycházející z dokumentu Listina základních práv a svobod EU, dokument Rady Evropy, vycházející z Úmluvy. Z eských st žejních dokument , Listiny základních práv a svobod a Ústavy R. Uvést legislativní zakotvení v Listin základních práv a svobod a klasifikaci základních práv a svobod dle generací. Pomocí zákona o rovném zacházení zhodnotit diskriminaci, uvést její druhy, diskriminaci a pozitivní diskriminaci aspekty při realizaci základních lidských práv. Díl ím cílem je komparace ochrany základních lidských práv vycházejících z dokument ochrany základních lidských práv týkajících se Rady Evropy z dokumentu Úmluva a EU vycházející z dokumentu Listina základních práv EU.

V bakalá ské práci je provedena deskripce vývoje problematiky lidských práv ve spole nosti a charakteristika st žejních pramen ochrany lidských práv v EU, prost ednictvím kterých se evropský region vypo ádává s jedním ze základních požadavk kladených na moderní státy a to s garancí a ochranou lidských práv.

Deklarace z roku 1948, která hovo í o zachování mezinárodního míru a bezpe nosti a zajišt ní mezinárodní spolupráce. Dále Listiny základních lidských práv a svobod v R, která má 44 lánk len ých do šesti hlav. Obsahují garanci n kterých práv, katalog základních lidských práv a svobod, práva sociální, kulturní, soudní, hlava šestá pak upravuje spole ná ustanovení. Je podrobn ji zpracována analýza zákona o rovném zacházení, zejména z pohledu kategorií diskriminace. Tento zákon zpracovává p íslušné p edpisy Evropských spole enství, v návaznosti na Listinu základních práv a svobod a mezinárodní smlouvy, které jsou sou ástí právního ádu, blíže vymezuje právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace.

V záv ru práce je provedena teoretická komparace st žejních dokument ochrany základních lidských práv týkajících se Rady Evropy, vycházejících z dokumentu Úmluva a EU vycházející z dokumentu Listina základních práv EU.

## 2 ZÁKLADNÍ LIDSKÁ PRÁVA

Lidská práva mají mnoho dimenzí, jsou předmětem zkoumání různých vědních disciplín, mají univerzální fenomén. Výsledkem a demokratizace lidské společnosti, právní stát a blaho jedince vychází z dodržování a respektování těchto práv. Existují diferenciace jednotlivých termínů.

**Lidská práva** jsou vzory lidského chování, práva a oprávnění jednotlivce, která zajišťují svobodu a důstojnost člověka. Náleží každému jedinci bez rozdílu rasy, národnosti, barvy pleti, politického nebo jiného přesvědčení, sociálního postavení, vzdělání a dalších individuálních znaků. Jsou to práva všech lidí, bez ohledu na to, ve které zemi žijí. K atributům lidských práv patří nezadatelnost, nezcizitelnost, nezrušitelnost a neproměnitelnost. Platí zde universalita lidských práv.

**Základní práva** jsou používána ve dvojitým významu. Jako tvrdé jádro lidských práv, což je klasická svoboda spojená s důstojností člověka, jde o ústavně zaručená práva a svobody nebo naopak ve spojitosti s jejich regulací na mezinárodní právní úrovni ve smyslu lidských práv a svobod, které jsou zakotveny v mezinárodních smlouvách.

Z komparace lidských a základních práv vyplývá, že lidská práva jsou extenzivnější než práva základní, jelikož přesahují dimenzi státních útvarů, ústavy a mezinárodně-právních instrumentů.<sup>3</sup>

Teorie lidských práv je nekonečným procesem, vznikají nové teorie, koncepce a pojetí lidských práv. Multidisciplinární přístup zkoumání, z hlediska více vědních disciplín, jako je historie, psychologie, politologie, sociologie, filozofie a další umožňuje ucelenější náhled na danou problematiku. Monodisciplinární přístup je výlučně právnickým pojetím lidských práv.<sup>4</sup>

Základní nebo lidská práva jsou práva obecně uznávaná pro všechny jednotlivce, jsou univerzální, jejich psaná podoba je výsledkem politického jednání.

---

<sup>3</sup> ŠIŠKOVÁ, N. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. Praha, 2008. s. 15-17.

<sup>4</sup> BLAHOŽ, J. *Sjednocující se Evropa a lidská a občanská práva*. Praha, 2005. s. 10-13.

## **Díl se na tři generace:**

první generace – občanská a politická práva

druhá generace – hospodářská, sociální a kulturní práva

třetí generace – práva solidarity, což jsou práva jednotlivce<sup>5</sup>

Další dělení:

práva směřující **k ochraně lidského života a důstojnosti** (zákaz mučení a nelidského zacházení, zákaz nucených prací, otroctví), právo na život a procesní záruky ochrany lidských práv (presumpce nevin, právo na obhajobu, zákaz trestu bez zákona)

**politická práva a svobody** (svoboda myšlení, projevu, aktivní a pasivní volební právo, svoboda svědomí a náboženského vyznání, svoboda sdružování a sdružování)

**sociální, hospodářská a kulturní práva** (právo na práci, na spravedlivé pracovní podmínky, právo na sociální a lékařskou pomoc, na ochranu zdraví, právo na sociální zabezpečení)

**práva nově se utvářející, jejichž povaha je smíšená** (nejedná se výhradně o práva kolektivní, a koliv je evidentní, že jejich vývoj byl ovlivněn přijetím Africké charty o lidských právech a právech národů)<sup>6</sup>

---

<sup>5</sup> OUTLÁ, V. *Právo Evropské unie*. Plzeň, 2006, s. 307.

<sup>6</sup> ŠÍŠKOVÁ, N. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. Praha, 2008, s. 21.

## 2.1 Vývoj lidských práv

Lidská práva jsou odvozena od přirozených práv, mezi které patří nárok na život a s ním související jeho kvality. Se započatím vývoje člověka v přírodě vznikly potřeby biologické, etologické a ekologické, které tehdy umožňovala pouze příroda. Záleželo na samotném jedinci nebo skupině, jak své potřeby uspokojoval a chránil svůj život. Postupný proces vydolávání člověka z přírody přinesl nové a odlišné nároky na život člověka. Potřeba a zkušenost je základem přirozených práv všech živých tvorů.

Základní lidská práva jsou archetypy neboli vzory lidského chování, které se nejlépe osvědčily na základě zkušenosti a potřeby. Proto přirozená práva nelze zároveň spojovat se státem, jelikož vznikla dávno před ním, stala se vzorem pro normy lidského chování v rámci státu a základních lidských a občanských práv, které se neustále rozšiřují v závislosti na nově vznikajícím nebezpečí a úskalí pro lidstvo. Přirozená práva vznikají ze základního práva na život. A to ve zdravém společenském prostředí, kde každý má svobodu pohybu, slova, projevu, právo shromažďovat se a spolovat, na ochranu zdraví, kulturní, sociální, ekologické zabezpečení podmínek svého života a v neposlední řadě právo na ochranu svého majetku. V současné době existuje katalog lidských a občanských práv, vymezen ústavou a zákony v jednotlivém státě, posuzující lidská a občanská práva.

Existují tři odlišná přirozenoprávní neboli jusnaturalistického pojetí teorie lidských práv a kvalit života, ze kterých vyplývá, že ať jsme příznivci jakéhokoliv pojetí přirozenoprávního myšlení, že lidskými právy nejsou pouze ta práva, která obsahuje ústava a zákony daného státu, ale jsou jimi principy, hodnoty stojící nad státem, ústavou a právem.<sup>7</sup>

Jako první pojetí byla příroda označena za jediného tvůrce života. Příroda byla rozeznávána ve dvou základních kvalitách, tu, která tvoří nové formy života a přírodu stvořenou, v níž se evolučně rozvíjel člověk, lidská společnost a později stát.

---

<sup>7</sup> BLAHOŽ, J., BALÁŠ, V. a KLÍMA, K. *Srovnávací ústavní právo*. Praha, 1998. s. 122-124.

e eno slovy Alberta Schweitzera<sup>8</sup> „*jedin úcta k životu ve všech jeho formách iní lidské právo na život skute nou hodnotou*“.

Dalším pojetím je teorie antropocentrická, která neslu uje bytost s p írodou, ozna uje lov ka za pána p írody. Není t eba zd raz ovat, že s teorií, kde se ozna uje, že právo na život a lidská práva nesouvisí s p írodou, zásadn nesouhlasíme.

Poslední skupinu tvo í náboženské pojetí lidských práv, která jsou dána lidské spole nosti Bohem. P edstaviteli tohoto pojetí byli církevní myslitelé svatý Augustin a Tomáš Akvinský.

Nová lidská práva mají ty i charakteristické rysy:<sup>9</sup>

**Za prvé** jsou to práva, která se týkají všech, jsou universální, založena na lidské p irozenosti. Nerozlišují se na základ t íd, národností, na svobodné a nesvobodné, ovládané a neovládané.

**Za druhé** se jedná o práva individuální, o jednotlivce ne skupiny. Toto právo náleží, i když osoba nepat í k žádnému privilegovanému stavu a je jen bezejmenným lenem lidské spole nosti. Práva p ináleží bezprost edn jeho osob .

**Za t etí** jsou to práva vrozená, sv j p vod mají p ed vznikem státu, vyplývají z lidské p irozenosti. Stát m že tato práva pouze uznat, ne prop j it nebo vytvo it. Ústava R je deklaruje, nevytvá í.

**Za tvrté** jsou to práva, která vytvá ejí nároky v í státu, vyžadují od státu respektování osobní svobody, která je p edem dána. Právní nárok lov ka znamená povinnost státu nezasahovat.

---

<sup>8</sup> BLAHOŽ, J., BALAŠ V. a KLÍMA, K. *Srovnávací ústavní právo*. Praha, 1998. s. 125.

<sup>9</sup> HANUŠ, J. *Lidská práva: nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciaci*. Brno, 2001, s. 8-10.

## 2.2 Historický exkurz do tematiky ne/rovnosti

Historie lidských práv se promítá ve třech stupních. Lidská práva začínají jako prohlášení svobody všech lidí založené na přirozeném právu, obsažené ve francouzském prohlášení z roku 1789. Po poměrně dlouhém období pozitivních aspektů v národních právních řádech se lidská práva stávají právy základními. Ve 20. století nabývají více mezinárodní a univerzální charakter, přibližují se k právům lidským. V mnoha částech světa se setkávají s kulturami a náboženstvími. Druhina lidských práv se odehrávají mezi světem a národním státem, tedy kolikem a občanem. Nedaří se docílit univerzálnosti a celosvětové platnosti práv. Zůstávají v poměrně omezeném mezistupni ve stadiu odkladu.<sup>10</sup>

Historický průlom v lidských právech způsobila Americká a Francouzská deklarace v letech 1776 a 1789 slučováním vývojových tendencí, které do té doby byly oddělené. Vzniklo nové právo, které mělo individuální charakter, vycházelo ze samotného lidství, existence práv měla přednost před existencí státu. Přestože ve druhé polovině 18. století byl více znatelný pocit volnosti, jevíly se lidem tradiční řády jako tísnivá omezení přirozené volnosti a rovnosti kolika. Ve Francii a Spojených státech docházelo k revolucím a hnutím za svobodu s cílem zřízení větší volnosti a rovnosti i za cenu použití násilí. Od té doby se stala deklarace lidských a občanských práv běžným jevem. Lidé usilovali o zakotvení práv v ústavě, osmnácté století bylo významné pro rozvoj a průlom v oblasti lidských práv.

V devatenáctém a částečně ve dvacátém století se z lidských práv stala práva základní. Ústavní vývoj vedl k proměně přirozeného obsahu deklarací práv. Nově se zakládaly na jednotě lidského rodu, povstání z jediného stavu a v důsledku toho se narodili rovnoprávní lidé se stejnými přirozenými právy, tudíž požadovali od státu práva občanská. Deklarace bez zákonných pravidel byla považována za nesmyslnou. Z lidských práv se postupně staly pouhé ideje, které regulovaly jednání státu. Přednostovala se zásada právního státu.

---

<sup>10</sup> HANUŠ, J. *Lidská práva: nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciaci*. Brno, 2001, s. 7.– 8.

Na popud charty OSN vznikla Deklarace, která byla přijata dne 10. prosince 1948. Zpracovávala ji Komise pro lidská práva a Hospodářská a sociální rada OSN dle přirozenoprávního chápání lidských práv. Obsahuje právo na život, svobodu a bezpečnost jednotlivce, zákaz diskriminace, otroctví, mučení, právo zaručující ochranu majetku, volnost pohybu a azyl, svobodu myšlení, právo na práci a mzdu, na odpočinek, právo na výchovu dětí. Poprvé zaznamenala práva kulturní, například svobodně se podílet na kulturním životě společnosti. V deklaraci dochází k propojení starých práv na svobodu se základními sociálními právy.<sup>11</sup>

V následujících letech komunistické státy odmítaly svobodu občana a základní práva, uznávaly pouze kolektivní práva, individuální pojetí svobody zavrhovaly. Zaměřovaly se na uskutečnění základních sociálních práv, jako je právo na odborné vzdělání a práci. Lidé na takovou pomoc nahlíželi jako na společenskou nutnost, zprostředkovanou státem. Uvědomovali si, že společenská práva nemohou existovat bez individuálních práv na svobodu, konaly se demonstrace. V 60. letech s rostoucím zánikem komunismu se vytvořily protiklady mezi chudými a bohatými, mezi náboženstvími a kulturami.<sup>12</sup>

V oblasti lidských práv se především podmiňuje účinnost garance i její sankce. Nejúčinnější záruky lidských práv poskytuje Úmluva vypracovaná Radou Evropy. Přijata byla v roce 4. listopadu 1950. Nejvíce uznávaným lidským právem je Mezinárodní a evropské právo, které na nediskriminačním základě přiznávají práva a oprávnění, svobodu a důstojnost člověka.<sup>13</sup>

### 2.3 Právo a hodnoty

V právním odvětví se hodnoty vyznačují sloučením jistoty a spravedlnosti. Materiální hodnota je vázána na reálnou potřebu a na výsledku oceňování potřeb. Mezi duchovní hodnoty patří svoboda, rovnost, jistota, spravedlnost. Hodnotami jsou subjektivně oceněné potřeby.

---

<sup>11</sup> HANUŠ, J. *Lidská práva: nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciaci*. Brno, 2001, s. 13-18.

<sup>12</sup> HANUŠ, J. *Lidská práva: nárok na obecnou platnost a kulturní diferenciaci*. Brno, 2001, s. 18-19.

<sup>13</sup> SUDRE, F. *Mezinárodní a evropské právo lidských práv*. Brno, 1997, s. 12-13.



**Svoboda**, která je omezena objektivně, znamená, že člověk potřebuje společnost, v níž existuje svoboda jiných lidí, a proto se musí připustit z hlediska svobody ostatních. Dochází ke kolizi práv, kdy právo může být omezeno pouze v zákonném rozsahu. Nelze nikterák práva vykonávat, aniž by se zasahovalo do práv druhých. Normativně pomocí práva dochází k omezení svobody z důvodu veřejného zájmu, je důležitá soudní ochrana a zákonem stanovené postupy. Časté omezování svobody se vyskytuje z důvodu náboženského, etického.

**Rovnost** před zákonem, rovnoprávnost a svoboda jsou vzájemně propojeny, musí platit pro všechny se stejným omezením. Sociální nerovností vzniká problém privilegií a diskriminace. Nejedná se o privilegia například u handicapované osoby, která se snaží o odstranění svého handicapu a má více práv než osoba zdravá. Je nutné rozlišení dimenze sociální a právní rovnosti.

V soudobém evropském právním státě jsou nezbytnou součástí atributy právní jistoty. Patí mezi ně **jistota** v tvorbě dobrého práva, že nikdo nebude bez zákonných důvodů omezen ve svých právech. Jistota v šetření nabytých práv a spravedlivý postih každého, kdo právo porušuje, a v neposlední řadě, že se každý domnívá svých práv. „Lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti a v právech“. Vyjádřeno v 1. 1 Listiny základních práv a svobod. K sociální stabilitě a jistotě vede pouze stabilní právní úprava, kvalita legislativy a justice.<sup>14</sup>

Nezbytnou součástí právního státu je **spravedlnost**, která má intuitivní charakter, jejím výkladem se zabývalo mnoho filosofů. Byl to například Aristoteles s teorií zrovnávací o obnovení rovnovážného stavu a teorií rozdílůvácí o rozdílování podle stejného měřítka. Tomáš Akvinský definoval spravedlnost jako pevnou trvalou vůli připustit každému, co mu právem náleží, nikomu neškodit, poskytnout každému to, co je jeho. Nárokovou teorií spravedlnosti se zabýval Nozicka. Považuje za základní otázku spravedlnosti oprávněnost vlastnického titulu jednotlivého vlastníka. Sociální spravedlnost odmítá a je jejím odpůrcem Hayek. Dle jeho teorie je spravedlivé pouze lidské chování nebo pravidla tohoto chování. Spravedlnost je podle Hayeka v rozporu s vládou zákona a svobodou, kterou má právní stát zabezpečit.<sup>15</sup>

---

<sup>14</sup> GERLOCH, A. *Teorie práva*. Dobrá Voda, 2000, s. 197-200.

<sup>15</sup> GERLOCH, A. *Teorie práva*. Dobrá Voda, 2000, s. 200-201.

### 3 DISKRIMINACE

Slovo diskriminace pochází z latinského jazyka „discriminare“, což v překladu znamená rozlišovat nebo odlišovat.

Hovoříme-li o diskriminaci, nerozumíme tím jakékoliv rozlišování, ale rozlišování nějakým způsobem negativní, rozlišení zatěžující určitou skupinu osob nebo jednotlivce. A již na zakázané kritérium nebo s ohledem na způsob, jakým je tohoto rozlišování dosahováno nebo je v praxi realizováno. Diskriminace má negativní význam nejen v právní mluvě, ale stejně tak i v jazyce obecném. Z hlediska teorie rovnosti: ne každé rozlišování je diskriminací.<sup>16</sup>

V roce 1997 bývalé členské státy EU jednohlasně přijaly Amsterdamskou úmluvu, která vešla v platnost o dva roky později a v jejímž rámci byly zákonem ustanoveny nové Evropské směrnice v oblasti antidiskriminace a rovného přístupu ke všem osobám v zaměstnání. Byly zavedeny v Evropském společenství nové prostředky na boj proti diskriminaci nejenom na základě národnostní příslušnosti a pohlaví, ale také na základě náboženského přesvědčení, rasového i etnického původu, věku, sexuální orientace i tělesného postižení.

Dále se diskriminace objevuje ve sféře veřejné, kdy se diskriminace dopouští přímo orgány veřejné správy nebo subjekty financované státem, například nemocnice, školy, apod., tak především ve sféře soukromé, kdy se zakázaného znevýhodňujícího zacházení dopouští osoby soukromoprávní.<sup>17</sup>

Diskriminace je velmi živým tématem celé společnosti, u nás i v cizině. Často se o této problematice hovoří. Pokud se někdo dopouští diskriminačního jednání, znamená to znevýhodňující zacházení jedné osoby vůči jiné osobě. Tento negativní jev ztěžuje každodenní život mnoha lidem. Pojem diskriminace bývá často nadužíván, například ze strany domnělých obětí nebo pachatelů, proto v části veřejnosti vzbuzuje určitou averzi. Diskriminačního jednání se může dopouštět jedinec nebo celá

---

<sup>16</sup> *Rovnost a diskriminace*. Praha, 2007. s. 38.

<sup>17</sup> *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR: příručka pro zaměstnance ve veřejné správě*. Praha, 2007. s. 6-7.

skupina. Nejmá se ob tí stávají osoby trpící tělesným postižením, jiného etnického p vodu nebo osoby nábožensky založené.

Diskriminace má negativní význam nejen v právní mluvě, ale stejně tak i v jazyce obecném.

Vymezení pojmu diskriminace je definováno příslušnými směrnicemi EU a v návaznosti na ně českými právními předpisy. Existují výjimky rovného zacházení, nebo ne každé rozdílné zacházení je diskriminací.<sup>18</sup>

Výslovnost lidské společnosti se odvíjí od lidských práv a s nimi souvisí i diskriminace. Dodržování lidských práv, zamezení diskriminačního jednání determinuje skutečnou úroveň demokratizace společnosti, právní stát a blaho jedince.<sup>19</sup>

K diskriminaci může docházet například při hledání zaměstnání nebo přímo v zaměstnání, při poskytování zdravotní péče, při vzdělávání, v přístupu ke zboží, k bydlení a službám. Spravedlivým posuzováním člověka, dle jeho kvalit a schopností, se zamezuje výskytu diskriminace.<sup>20</sup>

### 3.1 Vymezení základních pojmů v oblasti diskriminace

**Příma diskriminace** je jednání v etn opomenutí, kdy je, bylo nebo by bylo s jednou osobou zacházeno ve srovnatelné situaci méně výhodným způsobem než s osobou jinou. Z důvodu rasy nebo etnického p vodu, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženství a víry nebo proto, že je bez vyznání. Z jiného důvodu, zejména jazyka, politického a jiného smýšlení, národnosti, členství nebo příslušnosti v politických stranách nebo politických hnutích, odborových organizacích a jiných sdruženích. O přímou diskriminaci se nejedná, pokud je rozdílné zacházení v souladu s oprávněným účelem.

---

<sup>18</sup> *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR: příručka pro zaměstnavatele ve veřejné správě*. Praha, 2007. s. 6-7.

<sup>19</sup> ŠÍŠKOVÁ, N. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*, 2008, s. 13.

<sup>20</sup> *Co je diskriminace?* [online]. Praha : Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, 2012. [cit. 2013-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://lidskaprava.poradna-prava.cz/home.html>>.

**Nep řízení diskriminace** je jednání nebo opomenutí, kdy na základě zdánlivě neutrálního rozhodnutí, kritéria nebo praxe je z něho důvodu osoba znevýhodněna oproti ostatním. O nepříznivou diskriminaci se nejedná, pokud toto rozhodnutí, kritérium nebo praxe je v souladu s právním úkolem a prostředky k jeho dosažení jsou přiměřené a nezbytné.

**Obtěžování** je chování, které je dotčenou osobou oprávněně vnímáno jako nevhodné, nevhodné nebo urážlivé. Jeho záměr nebo důsledek vede ke snížení důstojnosti osoby nebo k vytvoření nepříznivého, ponižujícího, zneklidňujícího prostředí. Může být oprávněně vnímáno jako podmínka pro rozhodnutí, ovlivňující výkon práv a povinností vyplývajících z právních vztahů.

**Sexuální obtěžování** je chování, které má sexuální povahu. Vede ke snížení důstojnosti osoby, je nevhodné a nevhodné.

**Pronásledování** je nepříznivé zacházení s osobou, k němuž došlo proto, že uplatnila práva dle zákona o rovném zacházení.

**Pokyn k diskriminaci** je chování osoby, která zneužije podřízeného postavení druhého k diskriminaci této osoby.<sup>21</sup>

**Navádění k diskriminaci** je chování osoby, která druhého přesvědčuje, utvrzuje nebo podněcuje, aby diskriminoval tuto osobu.<sup>22</sup>

**Ageismus** můžeme chápat jako proces systematického stereotypizování a diskriminace lidí pro jejich stáří. Starší lidé jsou kategorizováni jako senilní, rigidní ve svém myšlení a způsobech, staromódní v morálce a dovednostech. Ageismus dovoluje mladším generacím vidět starší lidi jako odlišné od nich samých. Diskriminace mladých je méně zastá, má méně negativních důsledků jak pro jedince, tak pro společnost než diskriminace starší. V každém případě představuje předepsaný status, ve své podstatě neovlivnitelný vlastním úsilím jedince. Pozice jedince v aktu diskriminace se může změnit, z diskriminujícího se může stát diskriminovaný. Každý člověk, pokud nezemře předčasně, bez jakékoliv vložené energie zestárne pouhým následkem

---

<sup>21</sup> URDOVÁ, A. *Antidiskriminační zákon: pomoc slabším, nebo převrácení práva?* Praha, 2006, s. 61.

<sup>22</sup> URDOVÁ, A. *Antidiskriminační zákon: pomoc slabším, nebo převrácení práva?* Praha, 2006, s. 60-61.

asového působení. V případě diskriminace se tak potenciálně dotýká každého. Každý člověk se může stát terčem diskriminace, nebo stáť nemine nikoho.<sup>23</sup>

**Gender** vyjadruje kulturní, sociální a psychologickou povahu rozdílů mezi muži a ženami.<sup>24</sup> Ukazuje, že úlohy rolí, chování a norem vztahujících se k ženám a mužům je v různých společnostech, v různých obdobích i různých sociálních skupinách rozdílné. Jejich závaznost i determinace není přirozeným, nemenným stavem, ale dočasným stupněm vývoje sociálních vztahů mezi muži a ženami.

**Komparátor** znamená srovnání s jinou osobou. U diskriminace vždy předpokládáme srovnání s jedním či jinými osobami neboli komparátory. Není-li srovnání, nemůže se jednat o diskriminaci. S obětí diskriminace tedy diskriminující musel zacházet méně výhodně než s nějakou jinou osobou. Diskriminaci nelze bezpodmínečně vyloučit, nenajde-li se žádná konkrétní osoba, se kterou diskriminující jednal výhodněji než s diskriminovaným. Někdy stačí prokázat, že diskriminující by zacházel s touto osobou výhodněji, než jednal s diskriminovaným, což často není problémem zjistit. Komparátor pak není konkrétní.

**Volba komparátora** vyznačuje se případy komplikovanější. Ještěžejší v cí pro posouzení celého případu a spor tak může spočívat právě v neshodě o tom, s kým nebo s kým je třeba porovnávat daný případ.<sup>25</sup>

### 3.2 Historický vývoj diskriminačních důvodů

V roce 1997 bývalé členské státy EU jednohlasně přijaly Amsterodamskou úmluvu, která vešla v platnost o dva roky později. Byly zákonem ustanoveny nové Evropské směrnice v oblasti antidiskriminace a rovného přístupu ke všem osobám v zaměstnání, v celém Evropském společenství byly zavedeny nové prostředky na boj proti diskriminaci nejenom na základě národnosti příslušnosti a pohlaví, ale také

---

<sup>23</sup> VIDOVIČOVÁ, L. *Stárnutí, vliv a diskriminace - nové souvislosti*. Brno, 2008. s. 111-117.

<sup>24</sup> *Antidiskriminace vzdělávání a veřejná správa v ČR: příručka pro zaměstnance veřejné správy*. Praha, 2007. s. 56-57.

<sup>25</sup> *Co je diskriminace?* [online]. Praha : Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, 2012. [cit. 2013-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://lidskaprava.poradna-prava.cz/home.html>>.

na základ náboženského p esv d ení, rasového i etnického p vodu, v ku, sexuální orientace i t lesného postižení.<sup>26</sup>

V první polovin 20. století byla Evropa situována p edevším konflikty mezi národy i národnostmi, t ídními boji a z nich plynoucími politickými konflikty, které hluboce rozd lovaly adu národních spole ností. Po druhé sv tové válce kladla Úmluva d raz na zákaz diskriminace pro národnost, sociální p vod i majetek a politické p esv d ení. V pr b hu 20. století byla západní spole nost citliv jší na sexuální orientaci, zdravotní postižení a v k, povinnost v i rodin .

Nyní je v právu EU považováno za hlavní diskrimina ní d vody t chto šest d vod :

1. pohlaví
2. rasa a etnický p vod
3. v k
4. zdravotní postižení nebo nep íznivý zdravotní stav
5. sexuální orientace
6. náboženství, víra nebo skute nost, že osoba je bez vyznání<sup>27</sup>

### 3.3 D vody vzniku diskriminace

Diskriminace zp sobuje horší kvalitu života diskriminovaných a nespravedlivost. N kdy limituje svobodu lidí, kte í se v život rozhodli pro ur itou cestu.

#### D vody praktické

Diskriminace je nevhodná z hlediska státu i celé spole nosti. Diskriminovaní se nemohou ve spole nosti uplatnit podle svých schopností a tím je spole nost ochuzena o jejich možný hospodá ský a jiný p ínos. V sociálním stát asto diskriminovaní pobírají sociální dávky, což zat žuje státní rozpo et.

---

<sup>26</sup> *Antidiskrimina ní vzd lávání a ve ejná správa v R: p íru ka pro zam stnance ve ejné správě*. Praha, 2007. s. 6.

<sup>27</sup> *Diskriminace. Manuál pro pracovníky institucí*. [online]. Praha : Poradna pro ob anství, ob anská a lidská práva, 2006. [cit. 2013-04-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.poradna-prava.cz/folder05/diskriminace.pdf>>.

Dále diskriminace ohrožuje sociální soudržnost ve společnosti, nebo diskriminovaní vnímají logicky diskriminaci jako nespravedlivou a tím u nich společnost i stát ztrácí na legitimitě. Toto nebezpečí hrozí zejména u těchto menšin, které tzv. autostereotypům podléhají méně (etnické, národnostní a náboženské menšiny), méně u menšin, které pěstují proti sobě samým do určité míry sdílí (senioři, ženy). Diskriminace může přispívat k ohrožení rodin a ke snížení ochoty lidí mít a vychovávat děti. Rodičovství je objektivně spojeno s určitým dočasným i trvalým snížením schopnosti prosadit se na trhu práce, a to zejména pro ženy. Tento handicap může být ještě prohlubován právě v důsledku diskriminace. Diskriminace tak tedy přispívá k demografické krizi moderní společnosti a omezuje faktickou svobodu lidí rozhodnout se pro rodinný život.

## **Důvody morální**

Morální důvody tkví v tom, že diskriminace je nespravedlivá, přináší horší kvalitu života diskriminovaných a nelze ji legitimně zdůvodnit. Antidiskriminací se společnost snaží pomoci těm, kteří diskriminativním jednáním ve společnosti trpí. Zážitek diskriminace je pro obě strany ponížující. Dnešní doba je na rovnost citlivá. Neoprávněná nerovnost a nehmotná újma na lidské důstojnosti může být někdy vnímána mnohem horší, než vlastní hmotná škoda, způsobená diskriminací, například újma způsobená nezískáním zaměstnání.<sup>28</sup>

### **3.4 Diskriminativní a pozitivní diskriminativní aspekty při realizaci základních lidských práv**

Aby se jednalo o diskriminaci dle zákona o rovném zacházení, musí jít o zásah do lidské důstojnosti. Diskriminována proto nemůže být například obec nebo obchodní společnost.

#### **Co je diskriminace?**

Diskriminací se obecně rozumí odlišné zacházení ve srovnatelných situacích bez rozumného odůvodnění. Nestává se však diskriminovaným i diskriminovanou

---

<sup>28</sup> *Diskriminace. Manuál pro pracovníky institucí.* [online]. Praha : Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, 2006. [cit. 2013-04-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.poradna-prava.cz/folder05/diskriminace.pdf>>.

pouze cítit – diskriminace musí skutečně existovat jako jednání popsané a zakázané zákonem.<sup>29</sup>

### **Co není diskriminací?**

Ne každá nespravedlnost, znepokojivá situace i rozdílné jednání je diskriminací ve smyslu antidiskriminačního zákona.

### **Diskriminací není například:**

- požadavek minimálního věku, odborné praxe i délky zaměstnání, jestliže je to pro výkon povolání nezbytné,
- rozdílné zacházení za účelem ochrany žen z důvodu těhotenství a mateřství, ochrany osob se zdravotním postižením a osob mladších 18 let,
- když si někdo při výběru životního partnera vybírá pouze mezi osobami určité barvy pleti,
- pokud žena odmítne nabídku k sňatku od výrazně mladšího muže s odvodněním, že je příliš mladý,
- když v přijímacím řízení na sportovní gymnázium, kde se provádí rozšířenou povinnou tělesnou výchovou, nebude vybrán tělesně postižený uchazeč,
- když se někdo bude přátelit pouze s osobami stejné národnosti.<sup>30</sup>

---

<sup>29</sup> *Diskriminace. Manuál pro pracovníky institucí.* [online]. Praha : Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, 2006. [cit. 2013-04-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.poradna-prava.cz/folder05/diskriminace.pdf>>.

<sup>30</sup> *Co je a co není diskriminace?* [online]. Brno : Veřejný ochránce práv. 2012. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: WWW: <<http://www.ochrance.cz/diskriminace/pomoc-obetem-diskriminace/co-je-co-neni-diskriminace>>.



### 3.5 Současně metody boje proti diskriminaci

Diskriminovaná osoba má k dispozici určité právní i neprávní prostředky, kterými se lze bránit. Záleží jak na samotné osobě, tak na tom, jaké prostředky právní řád připouští, nebo se liší podle toho, v jaké situaci a z jakého důvodu k diskriminaci došlo.

#### Mimosoudní řešení diskriminace

Jde o trvající spor mezi diskriminovaným a diskriminujícím dlouhodobější povahy. Obě strany jsou ochotné se domluvit a společně konflikt vyřešit. Řeší se mimosoudní cestou, prostřednictvím vyjednávání, stížnostmi nadřízenému i medializací, která někdy i poměrně konfliktní spory dokáže dovést ke smírnému konci, který je nesrovnatelně lepším základem pro další trvání vztahu než rozhodnutí soudu. Tato varianta řešení sporu není vyloučena ani v případech, kdy není jaký vztah mezi diskriminovaným a diskriminujícím neexistuje, například v případě ke službám, bydlení. Je potřeba, aby obě strany byly ochotné vyřešit daný spor mimosoudní cestou.

**Vyjednávání,** stížnost nadřízenému v nichž případech může být znevýhodnění zacházení neúmyslné, diskriminující si nevdomuje důsledky svého jednání. Je vhodné se pokusit o dané situaci s diskriminujícím hovořit a pokusit se mu vysvětlit, že se diskriminovaný cítí být jeho jednáním neoprávněně znevýhodněn. V některých zahraničních firmách mají vnitřního ombudsmana, který je příslušný k řešení konfliktů ve firmě.

**Mediace** umožní vyřešit spor bez vyhodnocení situace, směřuje k urovnání konfliktního stavu mezi stranami za účelem vyřešení sporu. Obě strany musí s tímto řešením souhlasit, další vzájemná spolupráce je i nadále možná.

Diskriminovaná osoba se může domáhat ochrany u kontrolních úřadů a dát **podnět státnímu orgánu**. Spotřebitel při poskytování zboží nebo služeb si může podat stížnost k České obchodní inspekci. Zaměstnanec, který se cítí být znevýhodněn ve svém zaměstnání, si může stěžovat Inspektorátu práce a uchazeč o zaměstnání úřadu práce, je-li přesvědčen, že důvodem pro jeho odmítnutí byl některý z diskriminačních důvodů. Samotná stížnost je pouze podnět k zahájení šetření. Po zjištění porušení zákona je zaměstnavateli uložena pokuta. Pokud diskriminovaný žádá odškodnění, musí se obrátit se svými právy na soud.

## Soudní ochrana před diskriminací

Pokud se diskriminovaný nedomohl nápravy mimosoudní cestou a cítí se být poškozen, může se své ochrany domáhat soudní cestou, kdy podá **žalobu k soudu** a může tak využít obecného ustanovení občanského zákoníku o ochraně osobnosti.

Diskriminující je ve výhodnější pozici, jelikož diskriminovaný shromažďuje důkazy na podporu svého tvrzení a nemá tak kvalitní právní zázemí a zastupování. Z tohoto důvodu došlo tzv. **k přenosu důkazního břemene**. Znamená to, že na diskriminované straně, tedy diskriminovaném, neleží celá důkazní tíha sporu. V praxi to znamená, že diskriminovaná osoba musí nejprve prokázat, že byla znevýhodněna z určitých diskriminačních důvodů. Obžalovaný musí prokázat, že důvodem pro znevýhodnění zacházení byla nějaká jiná příčina, než je uvedený diskriminační důvod. Pokud se obžalovanému nepodaří prokázat jinou příčinu, soud rozhodne, že se dopustil diskriminačního jednání.

V soudních sporech se strany obvykle nechávají **zastupovat advokátem**, taktéž když se někdo domáhá soudní ochrany před diskriminací. Soudní řád správní a občanský soudní řád umožňují, aby se diskriminovaná osoba nechala zastupovat nevládní organizací, například občanským sdružením. Tuto činnost má také uvedenou ve svých stanovách.

## Právní ochrana před diskriminací

Ombudsman jako **veřejný ochránce práv**, poskytuje pomoc osobám diskriminace, zveřejňuje nezávislé zprávy, podává doporučení a připravuje nezávislé studie týkající se diskriminace. Ustanovení nabylo účinnosti dne 1. 12. 2009.<sup>31</sup>

Dne 29. 6. 2009 byl ve Sbírce zákon **ČR** pod číslem 198/2009 Sb. vyhlášen **zákon o rovném zacházení** a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změnách některých zákonů. Tento zákon komplexně zpracovává příslušné předpisy Evropských společenství a v návaznosti na Listinu základních práv a svobod a mezinárodní smlouvy, které jsou součástí právního řádu České republiky. Vymezuje

---

<sup>31</sup> *Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR: příručka pro zaměstnance veřejné správy*. Praha, 2007. s. 6.

právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace zejména ve vcech práva na zaměstnání a přístupu k zaměstnání, přístupu k povolání, podnikání a jiné samostatné výdělečnéinnosti, sociálního zabezpečení, přístupu ke vzdělání a jeho poskytování, přístupu ke zboží a službám, včetně bydlení. Fyzická osoba, jež vystupuje v právních vztazích v uvedených oblastech, má na základě antidiskriminačního zákona právo na to, aby nebyla diskriminována.<sup>32</sup>

---

<sup>32</sup>*Antidiskriminační zákon, jeho připomenutí.* [online]. eprávo.cz. 2012. [cit. 2013-04-01]. Dostupné z: WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/antidiskriminacni-zakon-jeho-pripomenuti-57296.html>>.

## 4 LEGISLATIVNÍ ZAKOTVENÍ ZÁKLADNÍCH LIDSKÝCH PRÁV A SVOBOD V ČR

V právním řádu jsou základní lidská práva a svobody zakotveny v Ústavě ČR, v Listině základních práv a svobod, která je součástí Ústavy ČR a v mezinárodních úmluvách. Nedílnou součástí je zákon o rovném zacházení.<sup>33</sup>

### 4.1 Ústava ČR

Novelou Ústavy ČR (ústavní zákon NR. 1/1993 Sb.) vznikl ústavní zákon 395/2001 Sb. Zásadně mění postavení mezinárodních smluv v českém právním řádu a poukazuje na vztah mezinárodního a vnitrostátního práva.<sup>34</sup> Ústava ČR zavedla pojem „ústavní předek“, jako souhrn všech ústavních předpisů ČR (hlava VIII. čl. 112 odst. 1).<sup>35</sup>

Ústava ČR nabyla účinnosti 1. ledna 1993, skládá se z preambule, 8 hlav a 113 článků. Jednotlivé hlavy tvoří základní ustanovení, moc zákonodárná, moc výkonná, moc soudní, nejvyšší kontrolní úřad, česká národní banka, územní samospráva a přechodné závazné ustanovení. Preambule hovoří o obnovení samostatného českého státu, stanoví se zde odhodlání budovat, chránit a rozvíjet republiku, společně žít a rozvíjet zděděné přírodní, kulturní, hmotné a duchovní bohatství. Druhý odstavec preambule pojednává o věrnosti všem dobrým tradicím dávné státnosti zemí. V pátém odstavci se hovoří o odhodlání řídit se všemi osvědčenými principy právního státu, s nimiž souvisí realizace základních práv a svobod.

V základním ustanovení v hlavě první má význam pro lidská práva a svobody čl. 1, ve kterém zní, že „česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát, který je založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana“. Čl. 4 stanoví „základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci“, čl. 5 hovoří o „odmítání

---

<sup>33</sup> Antidiskriminační vzdělávání a veřejná správa v ČR: příručka pro zaměstnance ve veřejné správě. Praha, 2007, s. 73.

<sup>34</sup> ESKO. Ústavní zákon 395/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon České národní rady 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2001, částka 149, s. 8770 - 8771. Dostupné z: WWW: <[http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=395/2001%20&typeLaw=zakon&what=Cislo\\_zakona\\_smlouvy](http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=395/2001%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy)>.

<sup>35</sup> Interpretace Ústavy České republiky a Ústavy Slovenské republiky. Praha, 2007, s. 9.

násilí jako prostředku k prosazování svých zájmů“. Součástí ústavního pořádku je Listina základních práv a svobod, obsažená v čl. 3. čl. 6 zakotvuje princip v tšiny a ochranu menšin. Významným článkem, kterého se dotýká problematika základních práv, je čl. 12. Souvisí se státním občanstvím. Stanoví, že „nikdo nemůže být proti své vůli zbaven státního občanství“.<sup>36</sup> Základní postavení občana v ČR je vymezeno v Ústavě v čl. 2 odst. 4, ve kterém se pojednává, že „každý občan může činit, co není zákonem zakázáno a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá“. Ustanovení je východiskem pro úpravu lidských práv a svobod.<sup>37</sup>

Euronovela Ústavy ČR eší možnost přenesení některých pravomocí z orgánů českého státu na mezinárodní organizaci. Zabývají se otázkami souvisejícími s členstvím ČR v EU. Právo a jeho prameny jsou v moderním státě srovnatelné s prameny vnitrostátního práva, avšak v českých a dřívejších československých ústavních poměrech nebyly plnohodnotně zakotveny, ale byly kritizovány. Dosavadní text Ústavy ČR se nezmioval o mezinárodním právu jako takovém, z důvodu urychlené přípravy textu nové ústavy při příležitosti rozdělení české a Slovenské federativní republiky (dále jen „SFR“) v roce 1992. Výše zmíněná práva neobsahovala ani dřívejší československá Ústava z roku 1920. Částečnou změnou byl vznik ústavního zákona č. 23/1991 Sb., o Listině základních práv a svobod, který současně provedl v členění práva i do našeho práva.<sup>38</sup>

Ústava ČR na vznik koncepce navázala čl. 10, který byl účinný od 1. 1. 1993 do 31. 5. 2002, který stanovil, že „ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem“. Brzy se poukázalo na nedostatky článku 10 Ústavy, z důvodu v členění pouze malé skupiny mezinárodních smluv, kterými je ČR vázána. Souhlas o schválení nebo ratifikaci se řídil čl. 39 odst. 4 Ústavy, kdy se muselo hlasovat kvalifikovanou většinou. V praxi prováděl kvalifikaci Ústavní soud. V důsledku toho, zhruba za 17 let, od 1. 1. 1993, kvalifikoval Parlament ČR hlasováním podle čl. 10 a čl. 39 odst. 4 pouze

---

<sup>36</sup> ESKO. Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava české republiky. In: *Ústavní soud*. [online]. 2013. Dostupné z: WWW: <<http://www.usoud.cz/ustava-ceske-republiky/>>.

<sup>37</sup> DANÁŠK, B. *Deset let listiny základních práv a svobod v právním řádu české republiky a Slovenské republiky*. Brno, 2001. s. 173-174.

<sup>38</sup> ŠTURMA, P. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. Praha, 2010. s. 148-149.

minimální počet smluv za lidsko-právní. Často se jednalo jen o změny nebo dodatkové protokoly ke starším smlouvám. Před rokem 1990 i po něm se používala metoda odkazů, které upřednostňovaly použití mezinárodní smlouvy v konkrétních zákonech, které upravovaly stejné společenské vztahy. Ve druhé polovině 90. let se usilovalo o reformu mezinárodních článků Ústavy. Novela Ústavy od 1. 6. 2002 přinesla kladné změny v oblasti mezinárodního a vnitrostátního práva.<sup>39</sup>

## 4.2 Listina základních práv a svobod

V České republice upravuje lidská a občanská práva Listina základních práv a svobod. Byla přijata v bývalé SFRJ v roce 1991. Dle čl. 112 Ústavy, ze dne 16. prosince 1992 je Listina základních práv a svobod součástí ústavního pořádku ČR.<sup>40</sup>

Listina se skládá z 6 hlav a 44 článků. Je postavená na rovele Ústavu ČR, stala se reálným základem právního řádu, je zařazena hned za Ústavu. Po vzniku samostatné České republiky představuje systematický katalog lidských práv a svobod.<sup>41</sup>

Struktura Listiny základních lidských práv a svobod:

Úvod – Hlavička zákona

Hlava I. – Obecná ustanovení – čl. 1 - 4

Hlava II. – Lidská práva a základní svobody – čl. 5 - 23

Hlava III. – Práva národnostních a etnických menšin – čl. 24 - 25

Hlava IV. – Hospodářská, sociální a kulturní práva – čl. 26 - 35

Hlava V. – Právo na soudní a jinou právní ochranu – čl. 36 - 40

Hlava VI. – Ustanovení společná – čl. 41 - 44<sup>42</sup>

Celkové pojetí Listiny základních práv a svobod vychází z přirozenoprávního pojetí, což též vyplývá z preambule Listiny. Současná struktura Listiny umožňuje Ústavnímu soudu ČR vytvořit hierarchickou strukturu lidských a občanských práv,

---

<sup>39</sup>ŠTURMA, P. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. Praha, 2010. s. 148 - 150.

<sup>40</sup>BLAHOŽ, J. *Sjednocující se Evropa a lidská a občanská práva*. Praha, 2005. s. 106.

<sup>41</sup>DANÁK, B. *Deset let listiny základních práv a svobod v právním řádu České republiky a Slovenské republiky*. Brno, 2001. s. 51.

<sup>42</sup>ESKO. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1, s. 17 - 23. Dostupné z: WWW: <[http://aplikace.mvcr.cz/sbirka\\_zakonu/SearchResult.aspx?q=2/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo\\_zakona\\_smlouvy](http://aplikace.mvcr.cz/sbirka_zakonu/SearchResult.aspx?q=2/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy)>.

obsažených v Listině. V čl. 1 Listiny je svoboda a rovnost zárukou základních lidských práv proti diskriminaci z důvodu, rasy, pohlaví, jazyka, barvy pleti, náboženského vyznání, politického nebo jiného smýšlení atd. Je hlavním pravidlem, podle kterého státní moc musí postupovat k lidem. Čl. 3 Listiny ustanovuje základní principy lidských a občanských práv. Významná ustanovení vyplývají z čl. 4 Listiny „základní práva mohou být omezena jen zákonem, za podmínek ústavně stanovených, povinnosti mohou být ukládány pouze na základě zákona a i zachování základních práv a svobod, zákonná omezení musí platit stejně pro všechny případy, omezení nesmí být zneužívána k jiným účelům, než pro která byla stanovena“.<sup>43</sup>

Národnostních a etnických menšin se týká čl. 24 Listiny, podle něhož nemají být poskytnuty žádné výhody ani zvláštní opatření nikomu na újmu.<sup>44</sup>

### 4.3 Antidiskriminační zákon

Ochrana lidských práv a svobod, boj proti diskriminaci, právní úprava v letech 2002 neodpovídala směrnicím EU. Přesto, že byly přijaty dvě významné směrnice upravující mimo jiné rovné zacházení a ochranu před diskriminací bez ohledu na rasu, barvu pleti, etnický původ a náboženské vyznání. Tzv. rasová směrnice rozšířila okruh právních vztahů, v nichž ČR byla uložena EU povinnost stanovit rovné zacházení a boj s diskriminací. Jednalo se o sektory zaměstnání, odborného poradenství, sociálního zabezpečení a zdravotní péče, vzdělávání a rekvalifikace, přístup ke zboží, službám a bydlení. Předpokládalo se z dosavadních zkušeností, že pouhá novelizace zákonů by nezajistila obětem diskriminace stejnou míru ochrany. Jednotný předehledný zákon, s čímž souvisí vývoj další legislativy především Evropského společenství. Nový jednotný zákon s novými zákony umožní novelizovat pouze směrnice týkající se rovného zacházení, a tak se vyhnout novelizaci mnoha zákonů i do budoucna. Proces implementace sleduje Evropská komise, při nedodržení směrnic Evropského společenství uloží Evropský soudní dvůr rozsudkem povinnost nápravy, popřípadě uloží členskému státu pokutu.<sup>45</sup>

---

<sup>43</sup> BLAHOŽ, J. *Sjednocující se Evropa a lidská a občanská práva*. Praha, 2005. s. 108.

<sup>44</sup> DANÁK, B. *Deset let listiny základních práv a svobod v právním řádu České republiky a Slovenské republiky*. Brno, 2001. s. 52.

<sup>45</sup> URDOVÁ, A. *Antidiskriminační zákon: pomoc slabším, nebo převrácení práva?* Praha, 2006, s. 16-18.

Nedostatek ná úinná ochrana p ed diskriminací a ne zcela zpracované normy v oblasti rovnosti žen a muž vedlo EU k vytvo ení návrhu zákona o rovném zacházení.

R za prodlení a nepln ní povinností ze strany Evropské komise hrozila finan ní sankce. Zákon obsahuje p esné vymezení situací a zp sob ochrany p ed diskriminací, úinné nástroje, jak se diskriminaci bránit v etn vytvo ení antidiskrimina ního orgánu, kterým je ve ejný ochránce práv a v neposlední ad definuje diskriminaci jako takovou.<sup>46</sup>

Schválení základního právního p edpisu zákona o rovném zacházení p edcházely mnohé neúsp chy. V pátém volebním období dne 16. kv tna 2008 pod íslem 253/6 vydal bývalý prezident R Václav Klaus<sup>47</sup> stanovisko, týkající se již zmín ného zákona, ve kterém využil právo veta a vrátil zákon Poslanecké sn movn . Vyjmutá ást textu ze zmín ného stanoviska pojednává o vysv tleních a d vodech prezidentova rozhodnutí. Kompletní stanovisko je uvedeno v p íloze.

„Zákon považuji za zbyte ný, kontraproduktivní a jeho dopady za velmi problematické.“

„Není žádným tajemstvím ani ospravedln ím, že tento zákon byl navržen a schválen jako povinná implementace sm rnice Komise ES.“

„ eská republika nikoho nediskriminuje, a proto není nijak p ekvapující, že o tom tento zákon není.“

„Podstatným zp sobem zasahuje do oblasti, které byly po staletí v Evrop formovány zvykovými principy a etickými zásadami. ... íká nám, k dobrému chování nás primárn musí vést zákon, a nikoli výchova v rodin .“<sup>48</sup>

---

<sup>46</sup>GENDER STUDIES, O.P.S.. *Do Nového roku s antidiskrimina ní m zákonem nevstoupíme*. [online]. [cit. 2013-05-10]. Dostupné z: WWW : <<http://zpravodaj.feminismus.cz/cz/clanek/do-noveho-roku-s-antidiskriminacnim-zakonom-nevstoupime>>.

<sup>47</sup> PARLAMENT ESKÉ REPUBLIKY. *Stanovisko prezidenta republiky Václava Klause k Vládnímu návrhu zákona o rovném zacházení a ochran p ed diskriminací (antidiskrimina ní zákon)*. [online]. [cit. 2013-06-11]. Dostupné z: WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=253&ct1=6>>.

<sup>48</sup> PARLAMENT ESKÉ REPUBLIKY. *Stanovisko prezidenta republiky Václava Klause k Vládnímu návrhu zákona o rovném zacházení a ochran p ed diskriminací (antidiskrimina ní zákon)*. [online]. [cit. 2013-06-11]. Dostupné z: WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=253&ct1=6>>.



## Hodnotící stanovisko

Pan prezident nemá pravdu v tom, že by u nás diskriminace neexistovala, ta existuje ve všech státech a etnikách.

Je pravdou, že zákon nejde paušalizovat pro celou Evropu v tom smyslu, že každý národ má své etnické zvyky, které jsou považovány za běžné. Přistoupilo se k nim vývojem, tak, jak se národnostní etnika vyvíjela. Ty samé zvyky by mohly být jinde považovány za diskriminaci.

K dobrému slušnému chování, svým zákonitostem a zvykům neměly vést zákon, ale rodina. Jde o pokus regulovat život právem, odpadá zde důležitá výchovná funkce rodiny. Stát tak odebírá právo vychovávat své děti.<sup>49</sup>

Dne 29. 6. 2009 byl ve Sbírce zákon ČR pod číslem 198/2009 Sb. vyhlášen zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změnách některých zákonů. Tento zákon komplexně zpracovává příslušné předpisy Evropských společenství, v návaznosti na Listinu základních práv a svobod a mezinárodní smlouvy, které jsou součástí právního řádu ČR.<sup>50</sup>

---

<sup>49</sup> Vlastní zdroj

<sup>50</sup> URDOVÁ, Anna. *Antidiskriminační zákon: pomoc slabším, nebo převrácení práva?* Praha, 2006. s. 59.

## 5 OCHRANA LIDSKÝCH PRÁV NA MEZINÁRODNÍ ÚROVNI

Ochrana lidských práv prochází složitým procesem, na kterém se podílejí různé mezinárodní organizace působící v Evropě. V bakalářské práci je analyzován stěžejní dokument OSN (Deklarace), dokument EU (Listina základních lidských práv EU).

### 5.1 Organizace spojených národ

Lidská práva jsou pirozenou reakcí mezinárodního společenství na fašistické zločiny s etnickým a rasovým podtextem, které se časově vztahují na konec II. světové války. Po skonění I. světové války byla zaimplementována ochrana především na národnostní menšiny v jednotlivých státech. Právní úprava byla v dokumentech před vznikem OSN upravena pouze omezeně. Zakládající konference OSN nepřijala vypracování a zaimplementování Mezinárodní listiny práv do Charty OSN, přesto se odkaz na lidská práva dostal do Preambule a šesti článků. Mezi cíle Spojených národů patří mimo jiné posilování lidských práv a svobod bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka nebo náboženství, dále podpora v oblasti hospodářské, kulturní a sociální. Chartou byla zřízena Komise pro lidská práva, která vypracovala návrh listiny práv. V roce 1948 byl přijat návrh na Deklaraci, které přijalo Valné shromáždění. Deklarace se stala prvním dokumentem, který vyhlásil ucelený katalog práv, kde přiznává práva každému jednotlivci.<sup>51</sup>

#### 5.1.1 Všeobecná deklarace lidských práv

Deklarace byla přijata Komisí pro lidská práva a Hospodářskou sociální radou OSN 10. prosince 1948. Již v té době obsahuje zaručenou úroveň práv osobních a politických v demokratických státech. Zprvu byla spíše politickým dokumentem, později upravuje práva kulturní, sociální a hospodářská, která znamenají návrat k principu bratrství a ochranu lidských práv ve světě.<sup>52</sup>

Vzniku Deklarace předcházelo vypracování nezávazného obecného textu Komisí OSN, který nebyl závazným dokumentem. Teprve v roce 1966 Komise OSN

---

<sup>51</sup> ŠTURMA, P. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. Praha, 2010. s. 5-6.

<sup>52</sup> BLAHOŽ, J. *Sjednocující se Evropa a lidská a občanská práva*. Praha, 2005. s. 219.

za cíl vytvořit závaznou mezinárodní smlouvu, ve které kladla důraz na povinnost dodržovat a chránit lidská práva. V témže roce vznikl Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Dokumenty respektovaly všechny rozdíly, náboženské, politické, kulturní, ekonomické, vypořádanosti a různé ideologie. Deklarace se tak stala prvním mezinárodním uznáním práv a svobod každého člověka bez rozdílu. Jednotlivé státy do svých ústav začlenily své národní katalogy lidských práv. V ČR je ochrana lidských práv zakotvena v Listině základních práv a svobod.<sup>53</sup>

Deklarace poukazuje mimo jiné ve své preambuli:<sup>54</sup>

- na ochranu lidských práv pomocí zákonů
- pro širokou důstojnost, rovnost a nezcizitelnost práv jedince a jeho celé rodiny
- zneužití lidských práv a pohrdání vede k barbarským činům, urážejícím svobodní
- nutnost podpory rozvoje přátelských vztahů mezi národy
- lidské státy ve spolupráci s OSN převzaly závazek o zachování lidských práv a základních svobod

## 5.2 Rada Evropy

Prvopočátky nařízení Rady Evropy vznikaly v období II. světové války. Ministerský předseda vlády Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku Winston Churchill vyzýval evropské státy, aby vytvořily mezinárodní organizaci směřující k posilování principů demokracie, zajištění svobody jednotlivce. Na podkladě smlouvy uzavřené v Bruselu došlo po skončení II. světové války k vytvoření sdružení pěti států. Později se připojilo dalších pět evropských států. Vznikl Statut Rady Evropy podepsáním zakládací listiny v Londýně dne 5. května 1949, v platnost vstoupil dne 3. srpna 1949, sídlem mezinárodní organizace byl Štrasburk.<sup>55</sup>

ČR se stala členským státem Rady Evropy od 30. června 1993. Všechny členské státy Rady Evropy jsou povinny respektovat zásadu právního státu a zaručit

---

<sup>53</sup>AMNESTY INTERNATIONAL. *Všeobecná deklarace lidských práv*. [online]. [cit. 2013-06-04]. Dostupné z: WWW : <http://www.lidskaprava.cz/student/uvod-do-lidskych-prav/clanky/vseobecna-deklarace-lidskych-prav>.

<sup>54</sup>ŠTURMA, P. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. Praha, 2010. s. 150 – 160.

<sup>55</sup>APEK, J. *Právní slovník Evropské ochrany lidských práv*. Praha, 1998. s. 245.

všem osobám dodržování lidských práv a základních svobod. Orgány Rady Evropy jsou Výbor ministrů a Parlamentní shromáždění, vypomáhá sekretariát. Výbor ministrů je nejvyšším exekutivním orgánem Rady Evropy. Zajišťuje poradní a technické výbory pro lidská práva, má podvýbory a pracovní skupiny. Pokud členský stát vážně poruší jeho základní povinnosti, může být dočasně zbaven členství v Radě Evropy na návrh Výboru ministrů. Parlamentní shromáždění je poradním orgánem Rady Evropy, který projednává otázky stanovené statutem a předává své závěry formou doporučení Výboru ministrů.

Základním cílem Rady Evropy je dosažení větší jednoty, ochrany svobody, ochrany jednotlivce a politické svobody právního státu.<sup>56</sup>

Česko se stalo členským státem Rady Evropy od 30. června 1993.<sup>57</sup>

### 5.2.1 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod

Úmluva byla přijata v Římě dne 4. listopadu 1950, vstoupila v platnost 3. září 1953. Je nejdůležitějším mezinárodním dokumentem evropské ochrany lidských práv a základních svobod. Česká republika je její smluvní stranou od 1. ledna 1993.<sup>58</sup> Úmluva byla přijata 15 státy Rady Evropy, byla vypracována pod záštitou Rady Evropy během prvních dvou let její existence. Vytvořila první účinný mechanismus ochrany lidských práv, ve kterém přiznává jednotlivcům práva svobody garantované mezinárodním právem. Vyzdvihuje spravedlnost a svobodný mír. Přijetím 11 dodatkových protokolů došlo k dalšímu rozvoji lidských práv. Většina z nich vstoupila v platnost i pro Českou republiku. Za nejdůležitější z nich lze pokládat:

- právo na uzavření manželství a založení rodiny
- právo opustit kteroukoli zemi včetně své vlastní
- právo na svobodu a osobní bezpečnost

---

<sup>56</sup> APEK, J. *Právní slovník Evropské ochrany lidských práv*. Praha, 1998. s. 245.

<sup>57</sup> ESKO. Zákon č. 123/1995 Sb. o přistoupení České republiky ke Statutu Rady Evropy. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, částka 32, s. 1668 – 1675. Dostupné z: WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=1995&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=6>>.

<sup>58</sup> ESKO. Zákon č. 209/1992 Sb. o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 41, s. 1772 – 1088. Dostupné z: WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=1992&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=10>>.

- právo na vzdělání, právo na život
- právo na respektování soukromého a rodinného života, obydlí
- rovnost práv a povinností mezi manželi
- právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství
- právo na pokojné užívání majetku
- právo na svobodu majetku (včetně svobody tisku)
- právo na svobodu projevu
- právo na spravedlivý proces ve věcech civilních i trestních<sup>59</sup>

Katalog práv obsažený v Úmluvě je neustále rozšiřován a doplňován o protokoly dvma zpusoby, a to speciálními smlouvami a kazuistikou štrasburských orgánů, především Evropského soudu, čímž se výrazně rozvíjí dosavadní standardy ochrany lidských práv. Tato práva, včetně důstojnosti, jsou nezadatelná a nezcizitelná, jejich význam je zdůrazněn v čl. 15 Úmluvy, do které patří:

- zákaz trestu smrti, zákaz mučení
- zákaz nelidských a ponižujících trestů a zacházení
- zákaz otroctví, nevolnictví a nucené práce
- zákaz trestu smrti za všech okolností
- zákaz retroaktivity trestního práva
- zákaz hromadného vyhoštění cizinců
- zákaz diskriminace při užívání práv a svobod garantovaných Úmluvou<sup>60</sup>

Z kategorie práv sociálních, hospodářských a kulturních upravuje Úmluva pouze právo na vzdělání, které náleží do práv kulturních.<sup>61</sup>

Ochrana základních lidských práv je garantována Úmluvou, při jejich porušování je možné žalovat signatářské státy u mezinárodního Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku.<sup>62</sup>

---

<sup>59</sup> APEK, J. *Právní slovník Evropské ochrany lidských práv*. Praha, 1998. s. 300-301.

<sup>60</sup> ŠTURMA, P. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. Praha, 2010. s. 32-34.

<sup>61</sup> BLAHOŽ, Josef, Karel KLÍMA a Josef SKÁLA. *Ústavní právo Evropské unie*. 1. vyd. Dobrá Voda: Aleš Benk, 2003, s. 465. Právníké učebnice (Aleš Benk). ISBN 8086473481.

<sup>62</sup> APEK, J. *Právní slovník Evropské ochrany lidských práv*. Praha, 1998. s. 300.

### 5.3 Evropská unie

EU je hospodářská a politická společenství, které tvoří velkou část evropského kontinentu. Evropská integrace spočívala v upevnění hospodářské spolupráce několik let po druhé světové válce. V roce 1958 bylo založeno Evropské hospodářské společenství, které vytvořilo rozsáhlý jednotný trh od rozvojové pomoci po ochranu životního prostředí. Titul změněn došlo v roce 1993 ke změně názvu společenství na EU. Jejím kořenem se odvíjejí od vzniku zakládajících smluv Amsterodamské, Maastrichtské, Nice a Lisabonské, která byla založena jako poslední a je součástí Listiny základních práv v EU. Hlavními hodnotami EU jsou lidská důstojnost, svoboda, rovnost, demokracie, právní stát a dodržování lidských práv.<sup>63</sup>

V padesátých letech se dotýkaly lidsko-právních aspektů pouze antidiskriminační ustanovení Smlouvy o založení Evropského hospodářského. Zákaz diskriminace podle pohlaví se týká podle římské smlouvy pouze odmítnutí za práci (čl. 119, nyní čl. 141). Článek byl do Smlouvy zahrnut z ekonomických důvodů, ne z lidsko-právních. První zmínku o základních právech obsahuje preambule v období novelizace primárního práva prostřednictvím Jednotného evropského aktu v roce 1986. Smlouva o EU v Maastrichtu v únoru 1992, platná od listopadu 1993 obsahuje ve své preambuli odkazy na lidská práva a patří je mezi cíle EU. Do preambule Smlouvy o EU, prostřednictvím Amsterodamské smlouvy z října 1997 (platné od 1999) přibyly zmínky o oddanosti k sociálním právním, vznikla Deklarace o zákazu trestu smrti. Článek F (nyní článek 6) říká: „Unie respektuje základní lidská práva, která zajišťuje Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsaná v Paříži dne 4. listopadu 1950, a která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům jako všeobecné právní zásady Společenství“.<sup>64</sup>

Smlouva z Nice byla podepsána v únoru 2001, platná v roce 2003, v oblasti lidských práv se zaměřovala na dopracování sankčního mechanismu. Niceská smlouva s ohledem na lidská práva nepřinesla do EU žádné důležité změny.<sup>65</sup>

---

<sup>63</sup>EUROPA.EU. *Základní informace o Evropské unii*. [online]. [cit. 2013-04-24]. Dostupné z: WWW : <[http://europa.eu/about-eu/index\\_cs.htm](http://europa.eu/about-eu/index_cs.htm)>.

<sup>64</sup>SMEKAL, Hubert. *Lidská práva v Evropské unii*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2009, s. 95-98. Monografie, Sv. 28. ISBN 9788021050457.

<sup>65</sup>SMEKAL, Hubert. *Lidská práva v Evropské unii*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2009, s. 99. Monografie, Sv. 28. ISBN 9788021050457.

Cílem EU bylo dosáhnout společného jednotného trhu. V té době se nepředpokládalo, že by se ekonomická integrace dotýkala lidských práv. Předvodní byla Evropská spolupráce vytvořena jen pro dosažení cíle ekonomické povahy. Postupně docházelo k rozšiřování kompetencí jejich orgánů. Vznikala stále větší provázanost ekonomických zájmů se zájmy jednotlivců, z čehož vyplynulo, že se Evropský soudní dvůr začal více dotýkat problematiky v oblasti lidských práv, později základních práv. To patří k základnímu rozdílu standardů lidských práv mezi Radou Evropy a EU. Rada Evropy vždy vychází ze smluvních textů, které jsou upraveny judikaturou Evropského soudu pro lidská práva a mají právní závaznost.<sup>66</sup>

### 5.3.1 Listina základních práv EU

Listina základních práv EU byla vyhlášena ve dnech 7. – 9. prosince 2000 v souvislosti s konáním Mezivládní konference v Nice. Přesně zně aktivity Evropského parlamentu a institucí EU byla potřeba zvýšit ochranu základních lidských práv, systematizovat a zakotvit práva a svobody jednotlivců na komunitární a unijní úrovni, což daná Listina základních práv splňuje. Samotné vypracování Listiny základních práv EU se vyznačuje neobvyklým způsobem. O přípravě tohoto dokumentu se rozhodovalo během konání summitu v Kolíně nad Rýnem v červnu 1999. Evropskou radou bylo vytvořeno zvláštní těleso (body), které pověřila vypracováním prvního uceleného katalogu základních lidských práv EU. Dne 1. února 2000 byl vytvořen Konvent, který vešel do dějin komunitárního práva. Do procesu tvorby Listiny základních práv bylo umožněno občanům z různých členských států aktivně do procesu vstupovat a ovlivňovat ji formou dotazů, připomínek a speciálně zřízené internetové síť. Konečná verze Listiny základních práv EU, Covention 50, byla jednomyslně schválena institucemi EU.<sup>67</sup>

V roce 2000 byla Listina připojena ke smlouvě z Nice jako nezávazná politická deklaráce. Prostřednictvím Lisabonské smlouvy se tato deklaráce stala součástí primárního práva EU, ale není součástí Lisabonské smlouvy. Listina základních práv EU nerozšiřuje pravomoci Unie upravené Smlouvami, ale zakotvuje principy obsažené v judikatuře soudního dvora, které vycházejí i z Úmluvy přijaté Radou Evropy v roce

---

<sup>66</sup> APEK, J. *Právní slovník Evropské ochrany lidských práv*. Praha, 1998. s. 300.

<sup>67</sup> ŠÍŠKOVÁ, N. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. Praha, 2008. s. 170-200.

1950. V roce 2009 si R vyjednala možnost připojit se k Protokolu o uplatnění Listiny základních práv EU v Polsku a ve Spojeném království. Jde o protokol, který upesuje interpretaci Listiny ve vztahu k vnitrostátním soudům a právním řádům členských zemí.<sup>68</sup>

## Struktura a obsah Listiny základních práv EU

Listina základních práv EU se skládá z preambule, 7 hlav a 54 článků, které zahrnují práva všech generací, včetně moderních práv, například mimo jiné práva spotřebitele, ochranu životního prostředí.

**Preambule** určuje směr a cíl celé Listiny, která se zakládá na hodnotách, jako je lidská důstojnost, solidarita a rovnost. Upřednostňuje jednotlivce před kolektivem, vytváří prostor svobody, bezpečnosti i práva.<sup>69</sup>

Hlava I pod názvem **Důstojnost** zahrnuje nejen lidskou důstojnost, ale samotná základní lidská práva, s čímž souvisí právo na život, nedotknutelnost lidské osobnosti, zákaz mučení, otroctví a nelidské chování. Za nové lze označit zákaz reprodukčního klonování lidských bytostí.

Hlava II nesoucí název **Svoboda** formuluje právo na svobodu a bezpečnost. Dále upravuje práva hospodářská, sociální a kulturní.

Hlava III pod názvem **Rovnost** obsahuje celkem sedm ustanovení, vztahujících se k problematice diskriminace člověka. Patří sem zákaz diskriminace, rovnost před zákonem, rovnost žen a mužů, práva dítěte a starších osob, zařazení osob se zdravotním postižením a kulturní, náboženská a jazyková rozmanitost. Je zde obecně pojata antidiskriminační klauzule.

Hlava IV s názvem **Solidarita** se zabývá především právy sociálními a ekonomickými, do kterých je zařazen mimo jiné zákaz dětské práce a ochrana

---

<sup>68</sup>EUROPA.EU. *Listina základních práv Evropské unie*. [online]. [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: WWW : <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:CS:PDF>>.

<sup>69</sup>EUROPA.EU. *Vysvětlení k Listině Základních práv Evropské unie*. [online]. [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: WWW : <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:303:0017:0035:CS:PDF>>.



mladých lidí při práci, slušné a spravedlivé pracovní podmínky, ochrana v případě neoprávněného propuštění, rodinný a pracovní život.

Hlava V nesoucí název **Obanská práva** se zaměřuje na práva každé osoby, fyzických nebo právnických osob a na práva občanů EU. Je zde zahrnut Veřejný ochránce práv.

Hlava VI označená jako **Soudnictví** upravuje práva, která se týkají řízení před soudními orgány, mezi něž patří mimo jiné právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces, presumpce neviny a právo na obhajobu.

Hlava VII označená jako **Obecná ustanovení** upravuje výklad a použití Listiny.

lánky Listiny, které **odpovídají jejich smyslem** i rozsahem článkům Úmluvy:

Jedná se o články 2, 4, 5 (odst. 1 a 2), 6, 7, 10, 11, 17, 19 (odst. 1, 2), 48, 49 (odst. 1).

lánky Listiny, které **mají stejný smysl** jako články Úmluvy, ale mají širší rozsah:

Patří sem články 9, 12 (odst. 1), 14 (odst. 1 a 3), 47 (odst. 2 a 3), 50.<sup>70</sup>

---

<sup>70</sup>EUROPA.EU. *Listina základních práv Evropské unie*. [online]. [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: WWW : <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:CS:PDF>>.

## 5.4 Komparace dokument ochrany základních lidských práv, vycházejících z Úmluvy a Listiny základních práv v EU.

### Vyjmuto z Úmluvy

#### Hlava I Práva a svobody

a) právo na život-rozšířenější, propracovanější, v protokolu . 13 a 6 l. 1 rozšířen o zrušení trestu smrti, b) mučení a nelidské zacházení-totožné s Listinou, c) zákaz otroctví a nucených prací – rozšířenější, d) právo na svobodu a bezpečnost – zdrazněno osobní bezpečnost, propracovanější, obsaženo v l. 5-7, e) právo na respektování soukromého a rodinného života – rozšířenější, f) svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání – l. 1 totožný, l. 2 rozšířený o náboženské vyznání, g) svoboda projevu – rozvinutější o povinnosti, h) svoboda shromažďování a sdružování – odst. 1 totožný, celkově rozšířenější, ch) právo uzavřít manželství – propracovanější, v protokolu . 7 l. 5 rozšířen o rovnost mezi manžely, i) právo na ústinný právní prostředek nápravy – Listina neobsahuje, j) zákaz diskriminace – odst. 1 téměř totožný, odst. 2 rozšířen v protokolu . 12 l. 1.

#### Hlava II Evropský soud pro lidská práva

k) l. 19 – 51 rozšířený u Listiny zpracován dále n

#### Hlava III Závěrečná ustanovení

Rozšířenější o protokoly k l. 1 – 6, protokol . 4 rozšířený o l. 1 – 7, protokol . 6 rozšířený o l. 1 – 9, protokol . 7 rozšířený o l. 1 – 10, protokol . 12 rozšířený o l. 1 – 6, protokol . 13 rozšířený o l. 1 – 8.<sup>71</sup>

---

<sup>71</sup>Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. [online]. [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: WWW : < <http://www.novatrixprint.cz/umluva-o-ochrane-lidskych-prav-a-svobod.html>>.

## **Vyjmuto z Listiny**

### **Hlava I D stojnost**

a) právo na život – obsaženo v jedné větě, přidán zákaz trestu smrti a poprav, b) mučení a nelidské zacházení – totožné s Úmluvou, c) zákaz otroctví a nucených prací – obsaženo ve 3 větách.

### **Hlava II Svoboda**

d) právo na svobodu a bezpečnost – obsaženo v 1 větě, e) právo na respektování soukromého a rodinného života – obsaženo v jedné větě, f) svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání – 1. 1 totožný, 1. 2 rozšířený o povinnou vojenskou službu, g) svoboda projevu – obsažené ve 2 odst., 3 větách, rozšířený o odst. 2, h) svoboda shromažďování a sdružování – odst. 1 totožný, celkově zkrácené, ch) právo uzavřít manželství a založit rodinu – zúžené

### **Hlava III Rovnost**

i) zákaz diskriminace – odst. 1 téměř totožný, odpovídá 1. 14 Úmluvy, odst. 2 rozšířen v protokolu 12. 1 Úmluvy

### **Hlava IV Solidarita**

j) právo na kolektivní vyjednávání a akce – stanoveno v 1. 11 Úmluvy (právo zakládat odbory)

### **Hlava V Obanská práva**

k) právo na řádnou správu – právo na účinnou soudní ochranu obsaženo v 1. 47 Listiny, l) Evropský veřejný ochránce práv

### **Hlava VI Soudnictví**

l) Právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces – obsaženo v 1. 13 Úmluvy, 1. 6 odst. 1 Úmluvy, m) presumpce nevinny a právo na obhajobu – obsaženo v 1. 6 odst. 2 a 3 Úmluvy, n) zásady zákonitosti a proporcionalnosti trestných činů a trest – téměř shodné první 2 odstavce vyjma slova civilizovanými s 1. 7 Úmluvy, o) právo

nebýt dvakrát trestně stíhán nebo trestán za stejný čin – obsaženo v čl. 4 protokolu 7 Úmluvy

Hlava VII **Obecná ustanovení** upravující výklad a použití Listiny – Hlava I odst. 3 má zajistit soulad mezi Listinou a Úmluvou.<sup>72</sup>

## Shrnutí

Přesto, že se zdá být Listina základních práv EU delší co do rozsahu než Úmluva, je menším přínosem v oblasti lidských práv a diskriminace z důvodu rozsahu a zpracovanosti v textu článků v Úmluvě. Lidská práva jsou obsažena nejen v bezpečnosti a svobodě, ale i v sociálním, hospodářském a kulturním odvětví. V Úmluvě jsou zahrnuta práva a zároveň i povinnosti, na rozdíl od Listiny základních práv EU. Ta více zdůrazňuje práva a všeobecný pohled. Pokud uplatňuje osoba svá práva, má i zároveň povinnosti.

Rozšířené články v Úmluvě jsou například mimo jiné právo na život, osobní svoboda a bezpečnost, zákaz diskriminace, svoboda projevu rozšířené o povinnosti.

Mnoho článků a odstavců je totožných s Úmluvou. Z porovnání shora uvedených dokumentů vyplývá, že vzhledem k zpracovanosti, obsahu, vážnosti Listina základních práv EU je nadbytečným dokumentem, články i odstavce jsou proto totožné s Úmluvou, která byla vypracována detailněji, je doplněná protokoly a smlouvami. Byla vypracována daleko dříve než Listina základních práv EU. Na která ustanovení jsou závislá na ustanoveních v Úmluvě, například v Hlavě VII v obecných ustanoveních Listiny základních práv EU, má Hlava I odst. 3 zajistit soulad mezi Listinou základních práv EU a Úmluvou, dle čl. 15 Úmluvy nelze odstoupit od čl. 4 v protokolu 7.<sup>73</sup>

---

<sup>72</sup>EUROPA.EU. *Listina základních práv Evropské unie*. [online]. [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: WWW : <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:CS:PDF>>.

<sup>73</sup> Vlastní zdroj

## ZÁV R

Cílem bakalářské práce bylo vytvořit ucelený pohled rozsáhlé současně právní úpravy, týkající se základních lidských práv a diskriminace v českém i evropském regionu. Práce je věnována teoretickému vymezení základních východisek a pojmosloví zkoumané problematiky. Doplněna historickým exkursem, týkající se vývoje lidských práv. V práci jsou pomocí deskripce objasněny diskriminační a pozitivní diskriminační aspekty při realizaci základních lidských práv. Dále je věnována pozornost současným metodám, týkající se ochrany osob proti diskriminaci jednání, v etn zákonu o nerovném zacházení, ve kterém jsou zakotveny druhy diskriminace. Jak je v práci již zmíněno, schválení tohoto zákona nebylo lehké. Stanovisko bývalého prezidenta republiky Václava Klause je vloženo v příloze této práce a obohaceno o vlastní hodnocení. Ústava ČR spolu s Listinou základních práv a svobod je analyticky zpracována prostřednictvím dostupných literárních zdrojů.

Ve druhé části jsou objasněna rámcová východiska, právní aspekty diskriminace a základních lidských práv doplněné jejich vývojem v období po II. světové válce. Z pohledu mezinárodního společenství v rámci EU je teoretickým způsobem analyzována zkoumaná problematika v dokumentech OSN (Deklarace), Rady Evropy (Úmluva) a EU (Listina základních práv EU).

Ve zbytkové praktické části jsou analýzou podrobněji zpracovány dva dokumenty mezinárodního společenství, Úmluva a Listina základních práv EU, včetně jejich rozšíření o protokoly. Po důkladném rozboru výše zmíněných dokumentů je otázkou, zdali zřízení Listiny základních práv EU bylo nutností a na kolik je právním dokumentem, jelikož má stejnou právní sílu jako zakládající smlouvy a je téměř totožná s Úmluvou, která byla založena dříve.

Závěrečná část rovněž dílem osvětluje teoreticky uchopený exkurz k otázce, pro EU praktikuje ochranu lidských práv, když dříve jeho vzniku nebyla ochrana základních lidských práv, ale ekonomická spolupráce a vytvoření jednotného vnitřního trhu. Z dostupných literárních zdrojů je zpracována komparace ochrany lidských práv, vycházejících z dokumentů Úmluva a Listina základních práv EU.

# SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJ

## *Literární zdroje*

1. *Antidiskriminace při vzájemném lávání a ve veřejné správě v ČR: příručka pro zaměstnance ve veřejné správě*. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2007. ISBN 978-80-239-9597-8.
2. BLAHOŽ, J. *Sjednocující se Evropa a lidská a občanská práva*. Praha : ASPI, 2005. 259 s. ISBN 80-735-7073-4.
3. BLAHOŽ, J, BALÁŠ V. a KLÍMA, K. *Srovnávací ústavní právo*. Praha : CODEX Bohemia, 1998. 359 s. ISBN 80-859-6380-9.
4. APEK, J. *Právní slovník Evropské ochrany lidských práv*. Praha : Orac, 1998. 351 s. ISBN 80-861-9903-7.
5. URDOVÁ, A. *Antidiskriminace zákon: pomoc slabším, nebo při evrácení práva?* Praha : Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006. 90 s. ISBN 80-86547-55-8.
6. DANÁK, B. *Deset let listiny základních práv a svobod v právním řádu České republiky a Slovenské republiky*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2001. 246 s. ISBN 80-210-2749-5.
7. GERLOCH, A. *Teorie práva*. Dobruška: Aleš Benk, 2000. 222 s. ISBN 80-864-7301-5.
8. HANUŠ, J. *Lidská práva: nárok na obecnou platnost a kulturní diference*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001. 140 s. ISBN 80-859-5986-0.
9. *Interpretace Ústavy České republiky a Ústavy Slovenské republiky: evropské ústavní systémy*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007. 181 s. ISBN 978-808-7146-002.
10. OUTLÁ, V. *Právo Evropské unie*. Plzeň : Aleš Benk, 2006. 388 s. ISBN 80-868-9897-0.
11. *Rovnost a diskriminace*. Praha : C. H. Beck, 2007. 471 s. ISBN 978-807-1795-841.
12. SUDRE, F. *Mezinárodní a evropské právo lidských práv*. Brno : Masarykova univerzita, 1997. 364 s. ISBN 80-210-1485-7.
13. ŠÍŠKOVÁ, N. *Dimenze ochrany lidských práv v Evropské unii*. Praha : Linde, 2008. 255 s. ISBN 978-807-2017-102.
14. ŠTURMA, P. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. Praha : C. H. Beck, 2010. 170 s. ISBN 9788074003189.
15. VIDOVIČOVÁ, L. *Stárnutí, rovnost a diskriminace - nové souvislosti: pomoc slabším, nebo při evrácení práva?* Brno : Masarykova univerzita Brno, 2008. 233 s. ISBN 978-802-1046-276.

## ***Elektronické zdroje***

1. AMNESTY INTERNATIONAL. *Všeobecná deklaráce lidských práv*. [online]. [cit. 2013-06-04]. Dostupné z: WWW : <<http://www.lidskaprava.cz/student/uvod-do-lidskych-prav/clanky/vseobecna-deklarace-lidskych-prav>>.
2. *Antidiskriminační zákon, jeho připomenutí*. [online]. eprávo.cz. 2012. [cit. 2013-04-01]. Dostupné z: WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/antidiskriminacni-zakon-jeho-pripomenuti-57296.html>>.
3. *Co je a co není diskriminace?* [online]. Brno : Veřejný ochránce práv. 2012. [cit. 2012-04-17]. Dostupné z: WWW: <<http://www.ochrance.cz/diskriminace/pomoc-obetem-diskriminace/co-je-co-neni-diskriminace>>.
4. *Co je diskriminace?* [online]. Praha : Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, 2012. [cit. 2013-02-12]. Dostupné z WWW: <<http://lidskaprava.poradna-prava.cz/home.html>>.
5. *Diskriminace. Manuál pro pracovníky institucí*. [online]. Praha : Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, 2006. [cit. 2013-04-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.poradna-prava.cz/folder05/diskriminace.pdf>>.
6. EUROPA.EU. *Listina základních práv Evropské unie*. [online]. [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: WWW : <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:CS:PDF>>.
7. EUROPA.EU. *Vysvětlení k Listině Základních práv Evropské unie*. [online]. [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: WWW : <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:303:0017:0035:CS:PDF>>.
8. EUROPA.EU. *Základní informace o Evropské unii*. [online]. [cit. 2013-04-24]. Dostupné z: WWW : <[http://europa.eu/about-eu/index\\_cs.htm](http://europa.eu/about-eu/index_cs.htm)>.
9. EUROSKOP.CZ. *Listina základních práv EU*. [online]. [cit. 2013-01-06]. Dostupné z: WWW : <<https://www.euroskop.cz/204/sekce/listina-zakladnich-prav-eu/>>.
10. GENDER STUDIES, O.P.S.. *Do Nového roku s antidiskriminačním zákonem nevstoupíme*. [online]. [cit. 2013-05-10]. Dostupné z: WWW : <<http://zpravodaj.feminismus.cz/cz/clanek/do-noveho-roku-s-antidiskriminacnim-zakonom-nevstoupime>>.
11. PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY. *Stanovisko prezidenta republiky Václava Klause k Vládnímu návrhu zákona o rovném zacházení a ochraně před diskriminací (antidiskriminační zákon)*. [online]. [cit. 2013-06-11]. Dostupné z : WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=5&ct=253&ct1=6>>.
12. *Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod*. [online]. [cit. 2013-01-05]. Dostupné z: WWW : <<http://www.novatrixprint.cz/umluva-o-ochrane-lidskych-prav-a-svobod.html>>.

## ***Legislativní dokumenty***

1. ESKO. Zákon . 1/1993 Sb. Ústava české republiky. In: *Ústavní soud*. [online]. 2013. Dostupné z: WWW: <<http://www.usoud.cz/ustava-ceske-republiky/>>.
2. ESKO. Zákon . 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. In: *Sbírka zákon české republiky*. 1993, částka 1, s. 17 - 23. Dostupné z: WWW: <[http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo\\_zakona\\_smlouvy](http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=2/1993&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy)>.
3. ESKO. Zákon . 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změnách některých zákonů (antidiskriminační zákon). In: *Sbírka zákon české republiky*. 2009, částka 58, s. 2822-2829. Dostupné z: WWW: <[http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=antidiskrimina%C4%8Dn%C3%AD%20z%C3%A1kon&typeLaw=zakon&what=Text\\_v\\_annotaci](http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=antidiskrimina%C4%8Dn%C3%AD%20z%C3%A1kon&typeLaw=zakon&what=Text_v_annotaci)>.
4. ESKO. Ústavní zákon . 395/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon české národní rady . 1/1993 Sb., Ústava české republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákon české republiky*. 2001, částka 149, s. 8770 - 8771. Dostupné z: WWW: <[http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=395/2001%20&typeLaw=zakon&what=Cislo\\_zakona\\_smlouvy](http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=395/2001%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy)>.
5. ESKO. Zákon . 123/1995 Sb. o přistoupení české republiky ke Statutu Rady Evropy. In: *Sbírka zákon české republiky*. 1995, částka 32, s. 1668 – 1675. Dostupné z: WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=1995&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=6>>.
6. ESKO. Zákon . 209/1992 Sb. o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících. In: *Sbírka zákon české republiky*. 1992, částka 41, s. 1772 – 1088. Dostupné z: WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1992&typeLaw=zakon&what=Rok&stranka=10>>.



## **SEZNAM P ÍLOH**

P íloha I. Stanovisko prezidenta republiky Václava Klause k Vládnímu návrhu zákona o rovném zacházení a ochran ě před diskriminací (antidiskrimina ní zákon).

## **SEZNAM ZKRATEK**

SFR – česká s Slovenská federativní republika

Deklarace – Všeobecná deklarace lidských práv

OSN – Organizace spojených národ

Úmluva – Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod

**Příloha I** – Stanovisko prezidenta republiky Václava Klause k Vládnímu návrhu zákona o rovném zacházení a ochraně před diskriminací (antidiskriminační zákon).

*Parlament České republiky*  
**POSLANECKÁ SNĚMOVNA**  
2008

*5. volební období*

---

253/6

**Stanovisko**

prezidenta republiky,

jímž vrátil Poslanecké sněmovně zákon o rovném zacházení a o právních  
prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů  
(antidiskriminační zákon)

# Prezident republiky

V Praze dne 16. května 2008  
Č.j. KPR 3749/2008

Vážený pane předsedo,

využívám své pravomoci dané mi článkem 50 Ústavy České republiky a vracím Poslanecké sněmovně zákon ze dne 24. dubna 2008 o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon).

Zákon jste mi postoupil dne 2. května 2008.

## **Odůvodnění:**

Zákon považuji za zbytečný, kontraproduktivní a nekvalitní a jeho dopady za velmi problematické.

Zákon neobsahuje nic, co by bylo pro české právo zásadně nové. Většinu věcí, které jsou v zákoně uvedeny, již obsahují stávající právní normy (od Ústavy České republiky či Listiny základních práv a svobod až po konkrétní zákony a speciální předpisy). Antidiskriminační legislativní opatření není třeba završovat nějakým novým „střešovým“ zákonem, který bude – podobně jako Listina základních práv a svobod – ostatním zákonům svou povahou fakticky nadřazenou právní normou. Pokud některé naše zákony nejsou dostatečné, nebo jsou v praxi neúčinné, nebo v nich něco důležitějšího chybí, lze věc napravit novelizací konkrétního zákona nebo eventuálně přijetím konkrétního zákona nového.

Zákaz diskriminace je obsažen v Listině základních práv a svobod, konkrétnější ustanovení pak v celé řadě mezinárodních smluv, které mají přednost před zákonem, a v zákonech. Tento zákon je – ve své podstatě – spíše jakousi naučnou antidiskriminační příručkou, shrnující obsah dalších zákonů a mající cíl především ideologický a nikoli právní. K tomu však zákony určeny nejsou. Ty jsou určeny k tomu, aby přesně stanovily práva a povinnosti, nikoli k šíření osvěty.

Není žádným tajemstvím ani ospravedlněním, že tento zákon byl navržen a schválen jako povinná implementace směrnice Komise ES. Jako argument podle mého názoru tato skutečnost není na místě. Směrnice schválené Radou (společně s Evropským parlamentem nebo samotnou Evropskou komisí) jsou politicko-právními nástroji, které vyjadřují zájem na dosažení určitých cílů Unie v jednotlivých členských státech. Jsou závazné jen co do výsledku, zatímco formy a metody realizace těchto cílů zůstávají na rozhodnutí jednotlivých členských států. Státy jsou vázány povinností opatření zavést, ale nejsou vázány stanovením formy, jak to udělat. Je na nich, jakou formou tyto směrnice transformují do svého právního řádu. Formu „střežového“ antidiskriminačního zákona zvolila naše vláda, nikoli Evropská unie.

Česká republika nikoho nediskriminuje, a proto není nijak překvapující, že o tom tento zákon není. Zákon nicméně dává občanům nárok na rovné zacházení v soukromoprávních vztazích, což je z definice nemožné. Podstatným způsobem zasahuje do oblastí, které byly po staletí v Evropě formovány zvykovými principy a etickými zásadami. Touto právní normou se náš stát snaží „uzákonit dobré chování“ a říká nám, že k dobrému chování nás primárně musí vést zákon, a nikoli výchova v rodině, obecně přijímané a nepsané vzorce chování obvyklé v naší společnosti, přirozené vzory, zvyklosti, apod. Je to další z pokusů regulovat lidský život právem.

Svou filozofií zákon popírá fakt, že je každý člověk naprosto unikátním souborem vrozených i naučených schopností, vlastností a předpokladů. Popírá, že od každého lze očekávat jinou úspěšnost, jinou pracovitost, jinou efektivitu, ale i jiný způsob chování. Zákon se snaží odstranit nerovnost, která však je přirozeným jevem. Kdykoli se rozhodujeme, rozhodujeme se na základně našich subjektivních preferencí nebo našich stejně subjektivních zkušeností. Tento zákon chce naše rozhodování učinit objektivním, což není nic jiného, než politicky korektní utopie. Znamená narušení základního práva jednotlivců na vytváření vlastních preferencí a na svobodu volby, která je zákonem svým způsobem postavena do role výjimky. Lze proto očekávat, že tento zákon bude mít negativní dopad na právní jistoty a na mezilidské vztahy vůbec. Není jen špatný, je nebezpečný. Představa, že jakýkoli zákon přinese sociální inženýry vytoužený stav rovnosti, je – naštěstí – falešná.

Zcela nový a naší právní tradici dosud neznámý je princip přenesení důkazního břemene ze strany žalujícího na stranu žalovaného. Nové znění §133a, odst. 3 občanského soudního řádu: „Pokud žalobce uvede před soudem skutečnosti, ze kterých lze dovodit, že ze strany žalovaného došlo k přímé nebo nepřímé diskriminaci, ..., je žalovaný povinen dokázat, že nedošlo k porušení zásady rovného zacházení“, je naprosto absurdní. Je v rozporu s našimi, ale i evropskými právními principy a tradicemi a může přinášet nové křivdy a nespravedlnosti.

Sporné je i posunutí odpovědnosti za provádění tohoto zákona do působnosti veřejného ochránce práv. Ten měl původně chránit občana před úřady a nyní se mu dává kompetence vstupovat i do soukromoprávních vztahů. To je radikální změna působnosti tohoto institutu.

Mimořádnost a zvláštnost tohoto zákona dokazuje i to, že Senát, ač zákon schválil, přijal k němu bezprecedentní doprovodné usnesení tohoto znění: „Senát považuje antidiskriminační zákon za nástroj implementace požadavků vyplývajících z evropského práva, za jejichž neprovedení hrozí České republice sankce. Neztotožňuje se však s charakterem normy, která umělým způsobem zasahuje do přirozeného vývoje společnosti,

nerespektuje kulturní odlišnosti členských států a požadavek rovnosti ve výsledku povyšuje nad princip svobody volby. Senát žádá vládu, aby nedávala souhlas s přijetím dalších antidiskriminačních předpisů na úrovni EU.“ Tyto argumenty Senátu jen posilují mé přesvědčení, že tento zákon nemohu podepsat a musím ho Poslanecké sněmovně vrátit. Věřím, že se Poslanecká sněmovna bude těmito argumenty vážně zabírat a že zabrání tomu, aby se náš právní řád rozrostl o tak osudově špatný zákon.

S pozdravem



Vážený pan  
**Ing. Miloslav Vlček**  
předseda Poslanecké sněmovny  
Praha